

วิธีดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary or Content Analysis) และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การคัดเลือกเอกสารในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”
2. เครื่องมือในการวิจัย
3. การรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การคัดเลือกเอกสารในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”

ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์การคัดเลือก เพื่อให้ได้เอกสารในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” โดยพิจารณาเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นเอกสารที่อยู่ภายใต้โครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” ซึ่งจัดโดยคณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” ภายใต้การสนับสนุนของ บริษัทมหาชนจำกัด ธนาคารกสิกรไทย (บมจ. ธนาคารกสิกรไทย) ที่เป็นเอกสารในช่วงของการวิจัย ประกอบด้วย เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา เอกสารสรุปผลการสัมมนา เอกสารการประชุมสมัชชาการศึกษา เอกสารสรุปสาระสำคัญ และเอกสารเผยแพร่ผลของโครงการ
2. เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาสาระเป็นการศึกษาในภาพรวม ไม่เน้นการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง หรือระบบใดระบบหนึ่ง

3. เนื้อหาสาระภายในเอกสาร สามารถนำมาวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาได้ ซึ่งเนื้อหาสาระภายในเอกสารที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้นั้น จะเป็นข้อความ ประโยคธรรมดา หรือประโยคซับซ้อนก็ได้ หรือเป็นแนวคิด (Themes) หรือเป็นความคิดรวบยอด (Concepts) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบทางการศึกษาที่จะนำไปสู่การค้นหาปรัชญาการศึกษาลัทธิใดลัทธิหนึ่ง หรือมากกว่าก็ได้

ขั้นตอนในการคัดเลือกเอกสารในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อคัดเลือกเอกสารจากโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” ดังนี้

รอบแรก

รวบรวม รายชื่อ เรื่อง หัวข้อต่างๆ ที่เป็นเอกสารในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า จากเอกสารเผยแพร่โครงการ ที่เสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ และจากผู้เข้าร่วมสัมมนาในโครงการ โดยมีเอกสารต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารสรุปประเด็นที่ได้จากการประชุมปฏิบัติการ ณ บริษัทมหาชน จำกัด ธนาคารกสิกรไทย วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2538
2. รายงานการวิเคราะห์ “วิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยในอนาคต” โดยศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ คณะ
3. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ณ จังหวัดขอนแก่น
4. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับภูมิภาค ครั้งที่ 2 ณ จังหวัดลำปาง ครั้งที่ 3 ณ จังหวัดสงขลา
5. เอกสารสรุปผลการประชุมสัมมนาระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ณ จังหวัดขอนแก่น เรื่อง “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์: วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในอนาคต”
6. เอกสารสรุปผลการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับภูมิภาคครั้งที่ 2 ณ จังหวัดลำปาง เรื่อง “การศึกษาที่พึงปรารถนา”

7. เอกสารสรุปผลการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับภูมิภาค ครั้งที่ 3 ณ จังหวัดสงขลา เรื่อง "ความหวังและทางเลือกจากการศึกษาไทยในอนาคต : มุมมองจากภาคใต้"

8. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติเรื่อง "ยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์" ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร

9. เอกสารสรุปผลการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติเรื่อง "ยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์" ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพฯ

10. เอกสารรายงาน "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า" เรื่อง "ข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาไทย" เนื่องในการประชุมสมัชชาการศึกษา ณ ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ ในวันที่ 26 มกราคม 2539

11. เอกสารสรุปสาระสำคัญเพื่อเผยแพร่โครงการเรื่อง "Thai Education in the Era of Globalization : Vision of Learning Society"

12. หนังสือเผยแพร่ความคิดในการปฏิรูปการศึกษาไทยชุด "ความฝันของแผ่นดิน"

รอบสอง

ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกเอกสาร ดังนี้คือ

1. ศึกษา เรื่อง และประเด็นทุกประเด็น ทั้งหัวข้อหลักและประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้องกับโครงการ "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์" ทั้ง 12 รายการ โดยอ่านเนื้อหาอย่างละเอียดตามเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร

2. นำเอกสารทั้ง 12 รายการมาคัดเลือกเอกสารที่มีเนื้อหาสาระ ที่สามารถวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาได้อย่างละเอียด โดยคัดเอกสารที่มีเนื้อหาที่ซ้ำกันออกไป จึงได้เอกสารที่นำมาวิเคราะห์ 9 รายการ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาวิชาการระดับภูมิภาค ทั้ง 3 ภูมิภาค

ประกอบด้วย (1) เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 24-25 มีนาคม 2538 ณ จังหวัดขอนแก่น และ (2) เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับภูมิภาค ครั้งที่ 2 ภาคเหนือ วันที่ 19-20 พฤษภาคม

2538 ณ จังหวัดลำปาง ครั้งที่ 3 ภาคใต้ วันที่ 26-27 พฤษภาคม 2538 ณ จังหวัดสงขลา ว่าด้วย บทสังเคราะห์วิสัยทัศน์ของคณะ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” เขียนโดย ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ และบทสรุปรายงานการสังเคราะห์ “วิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยในอนาคต” เขียนโดย ศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง พิริยานุวัฒน์ ซึ่งทั้งเอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการของทั้ง 2 รายการ มีเนื้อหาเดียวกันตลอดทั้งชุด จึงจัดรวมให้เป็น 1 รายการ คือ เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับภูมิภาค ทั้ง 3 ภูมิภาค นอกจากนี้ยังเป็นเอกสารที่สังเคราะห์จากเอกสารสรุปประเด็นที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ บริษัทมหาชน จำกัด ธนาคารกสิกรไทย เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2538 และจากรายการวิเคราะห์ “วิสัยทัศน์การศึกษาไทยในอนาคต” โดยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง พิริยานุวัฒน์ และคณะอีกด้วย

2. เอกสารสรุปผลการสัมมนาในระดับภูมิภาค ครั้งที่ 1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่อง “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในอนาคต” ในระหว่าง วันที่ 24-25 มีนาคม 2538 จังหวัดขอนแก่น โดยมีการสรุปประเด็นที่นำเสนอ 3 ประเด็น ได้แก่

- ประเด็นที่ 1 สังคมไทยและการศึกษาไทยในอดีต
- ประเด็นที่ 2 สังคมไทยและการศึกษาไทยในอนาคต
- ประเด็นที่ 3 สังคมไทยและการศึกษาที่คาดหวังในอนาคต

3. เอกสารสรุปผลการสัมมนาทางวิชาการระดับภูมิภาคครั้งที่ 2 ภาคเหนือ เรื่อง “การศึกษาที่พึงปรารถนา” ระหว่างวันที่ 19-20 พฤษภาคม 2538 ณ จังหวัดลำปาง โดยสรุปประเด็นที่นำเสนอ 7 ประเด็น คือ

- ประเด็นที่ 1 การศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนและสภาพท้องถิ่น
- ประเด็นที่ 2 การศึกษาที่มุ่งเน้นให้คนรู้จักตนเอง รู้จักโลกตามความเป็นจริงและนำไปสู่การพึ่งตนเองและช่วยเหลือสังคมได้
- ประเด็นที่ 3 การจัดการศึกษาที่เสมอภาคแก่ประชาชนทุกกลุ่ม เป้าหมายอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

- ประเด็นที่ 4 การศึกษาที่สร้างสมรรถนะสากลเพื่อตอบสนองความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสังคมและความเปลี่ยนแปลงของโลก
- ประเด็นที่ 5 การศึกษาที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
- ประเด็นที่ 6 การศึกษาที่หลากหลายและต่อเนื่องตลอดชีวิต
- ประเด็นที่ 7 การศึกษาที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

4. เอกสารสรุปผลการสัมมนาทางวิชาการระดับภูมิภาค ครั้งที่ 3 ภาคใต้ เรื่อง “ความหวังและทางเลือกจากการศึกษาไทยในอนาคต : มุมมองจากภาคใต้” ระหว่างวันที่ 26-27 พฤษภาคม 2538 ณ จังหวัดสงขลา โดยสรุปการสัมมนา 3 ประเด็นคือ

- ประเด็นที่ 1 การศึกษาที่พึงปรารถนาและเหมาะสม
- ประเด็นที่ 2 เงื่อนไข แนวทาง และมาตรการสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาที่พึงปรารถนา
- ประเด็นที่ 3 โครงการหรือกิจกรรมที่ควรเริ่มดำเนินการภายใน 1 ปี ข้างหน้า มีประเด็นย่อย ดังนี้

- ประเด็นที่ 3.1 โครงการหรือกิจกรรมที่สามารถดำเนินได้เอง
- ประเด็นที่ 3.2 โครงการหรือกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากส่วนกลาง ทั้งภาครัฐและเอกชน

5. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการระดับชาติ เรื่อง “ยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” ในวันที่ 18 ตุลาคม 2538 ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ซึ่งเป็นเอกสารที่จุดประกายความคิดก่อนการร่วมสัมมนาของผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน 1,793 คน โดยมีเนื้อหาภายในเอกสารประกอบการ สัมมนาครั้งนี้ 7 ประเด็น คือ

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

การประชุมสมัชชาการศึกษา ณ ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ราชบุรีบูรณะ วันที่ 26 มกราคม 2539 ซึ่งมีประเด็นหลักที่จะต้องปฏิรูป 2 ประเด็น คือ

- ประเด็นที่ 1 ปฏิรูประบบและกระบวนการเรียนรู้
- ประเด็นที่ 2 ปฏิรูประบบการจัดการ

8. หนังสือสรุปสาระสำคัญฉบับภาษาอังกฤษ เรื่อง "Thai Education in the Era of Globalization : Vision of Learning Society." ซึ่งสรุปประเด็นหลักจาก ข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาไทย" ในการประชุมสมัชชาการศึกษา เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2539 ใน 2 ประเด็น คือ

- 8.1 Reform of Learning หรือ ปฏิรูประบบและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย
 - 8.1.1 Basic Child Development
 - 8.1.2 Deverified Basic Education Provision
 - 8.1.3 Enhancing Intemational Competivieness
 - 8.1.4 Lifelong Learning
- 8.2 Reform of Management หรือปฏิรูประบบการจัดการประกอบด้วย
 - 8.2.1 Management by Local Commissions
 - 8.2.2 Cooperation with the Privat Sector
 - 8.2.3 Higher Education Reform
 - 8.2.4 Quality Assurance
 - 8.2.5 Resource Mobilization

9. หนังสือชุด "ความฝันของแผ่นดิน" เป็นหนังสือที่เป็นตัวแทนความคิดในการปฏิรูปการศึกษาไทย ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้คนไทยได้มีโอกาสอ่านทุกคน เป็นหนังสือที่อ่านเข้าใจง่าย และมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง "กระแสประชาชน" ที่จะไปร่วมผลักดันการปฏิรูปการศึกษาของไทย ให้เป็นผลอีกทีหนึ่ง โดยสาระสำคัญในหนังสือเล่มนี้มี 5 ประเด็นหลักคือ

ประเด็นที่ 1 โลกที่เปลี่ยนไปกับแผ่นดินไทยที่พึ่งปรารถนา

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 โลกที่เปลี่ยนไป

บทที่ 3 ความหวังและทางเลือกของแผ่นดินไทย

บทที่ 4 ชีวิตแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งภูมิปัญญา

บทที่ 5 วางรากฐานชีวิตที่ดี เก็บรักษาอนาคตบ้านเมือง

ประเด็นที่ 2 รุ่งอรุณแห่งการเรียนรู้

บทที่ 6 การศึกษาในเครือข่ายการเรียนรู้

บทที่ 7 เพื่อทุกคนเป็นผู้ชนะ

บทที่ 8 จากโรงเรียนสู่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้

บทที่ 9 หลักสูตรยุคไร้พรมแดน

บทที่ 10 ครู ผู้บุกเบิกทางแห่งปัญญา

บทที่ 11 ที่หนึ่งในสังคม

บทที่ 12 สุ่มหาวิทยาลัยของปวงชน

บทที่ 13 เพื่อความสามารถแข่งขันอันยั่งยืน

ประเด็นที่ 3 รวมพลังสร้างสรรค์ปัญญา

บทที่ 14 เพื่อนใหม่ในวงการ

บทที่ 15 เงิน

บทที่ 16 คุณภาพ

บทที่ 17 จากภาครัฐสู่ภาคประชาชน

ประเด็นที่ 4 เริ่มเดี๋ยวนี้เริ่มที่ทุกคน

บทที่ 18 คำร้องต่อประชาชน

ประเด็นที่ 5 ความฝันของแผ่นดิน

บทส่งท้าย ความฝันของแผ่นดิน

3. นำเอกสารที่ได้คัดเลือกไว้ทั้ง 9 รายการมาอ่านเนื้อหาอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เนื้อหาสาระ ตรงตามเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารข้อที่ 3 มากยิ่งขึ้น

4. จากการศึกษาเอกสารอย่างละเอียด ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดที่ต้องวิเคราะห์เพิ่มเติมจากการวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา คือ รูปแบบการศึกษา และระดับชั้นการศึกษา ที่เนื้อหาสาระในเอกสารกล่าวถึง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาปรัชญาการศึกษา อันมีแนวคิดตามองค์ประกอบการศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการบริหารและการจัดการทางการศึกษา โดยศึกษาจากตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาจากตารางวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาจากงานวิจัยของผู้ทรงคุณวุฒิทางปรัชญาการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาเสร็จแล้ว ได้นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบ และให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไข เมื่อได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วจึงได้เครื่องมือในการวิจัยซึ่งกำหนดรายละเอียดไว้ในภาคผนวก

สำหรับปรัชญาศึกษาที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ (Buddhism) ซึ่งเป็นปรัชญาการศึกษาที่นักการศึกษาไทยให้ความสนใจ ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม (Essentialism) ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ปรัชญาการศึกษาเสรีนิยม (Liberalism หรือ General Education) ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ปรัชญาศึกษาแนวพฤติกรรมนิยม (Behaviourism) ปรัชญาการศึกษาแนวมนุษยนิยม (Humanism) และปรัชญาการศึกษาแนวมนุษยนิยมแนวใหม่ (Neo-Humanism) พร้อมทั้งให้สามารถเพิ่มเติมแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาได้อีก หากไม่พบว่ามีประเด็นใดสอดคล้องกับลัทธิปรัชญาการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้ว

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา สาระ ด้านรูปแบบการศึกษา และองค์ประกอบทางการศึกษา เพิ่มขึ้นอีกด้วย

รูปแบบการศึกษาที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วย การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัยหรือธรรมดาศึกษา (Informal Education)

ระดับการศึกษาที่นำมาวิเคราะห์ร่วมประกอบด้วย การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษาระดับเตรียมอุดมศึกษา การศึกษาระดับชั้นอุดมศึกษา การศึกษาอาชีพและอาชีวศึกษา

ทั้งนี้ เนื่องจากเนื้อหาสาระในเอกสารสามารถที่จะวิเคราะห์ถึงรูปแบบการศึกษาและระดับชั้นการศึกษา จึงจำเป็นต้องพิจารณาเนื้อหาสาระทั้งรูปแบบการศึกษาและระดับชั้นการศึกษาร่วมด้วย แต่ไม่ได้พิจารณาความสอดคล้องของปรัชญาการศึกษากับรูปแบบการศึกษาและระดับการศึกษา เพียงแต่ต้องการทราบว่า เอกสารที่นำมาวิเคราะห์ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาในระบบใดและการศึกษาในระดับใดมากที่สุด

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเอกสารวิจัย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเองจากเอกสารในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่อุณหภูมิและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” ทั้ง 9 รายการที่คัดเลือกได้ โดยผู้วิจัยอ่านเนื้อหาสาระภายในเอกสารแต่ละฉบับอย่างละเอียด พร้อมกับตีความและรวบรวมข้อมูลไว้ในเครื่องมือ คือ ตารางวิเคราะห์เนื้อหา สาระ จำแนกตามส่วนประกอบของการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบทางการศึกษา รูปแบบการศึกษา ระดับชั้นการศึกษา และปรัชญาการศึกษา โดยทำการวิเคราะห์ตีความตามเกณฑ์ขององค์ประกอบทางการศึกษา และพิจารณาวิเคราะห์ ตีความด้านรูปแบบการศึกษา ระดับชั้นการศึกษา และแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดปรัชญาการศึกษาในภาพรวมไม่แยกองค์ประกอบใด องค์

ประกอบหนึ่งโดยเฉพาะ โดยทำการวิเคราะห์ไปพร้อม ๆ กันทั้ง 4 รายการ หากเนื้อหา สาระใด ไม่กล่าวถึงส่วนประกอบทั้ง 4 รายการที่กล่าวมาแล้วได้อย่างชัดเจนและไม่สามารถพิจารณาได้ ผู้วิจัยไม่นำมาวิเคราะห์ตีความ

2. เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ตีความเอกสารให้ได้ส่วนประกอบทั้ง 4 รายการคือ องค์ประกอบทางการศึกษา รูปแบบการศึกษา ระดับชั้นการศึกษา และแนวคิดด้านปรัชญาการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาสาระของเอกสารที่วิเคราะห์ตีความแล้ว จากตารางวิเคราะห์เนื้อหา สาระ จำแนกตามส่วนประกอบของการจัดการศึกษา โดยนำมาพิจารณาเฉพาะ ข้อความ สาระที่เป็น ส่วนประกอบในองค์ประกอบทางการศึกษาทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายทางการศึกษา หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน การบริหารและการจัดการทางการศึกษา โดยวิเคราะห์ตีความ เนื้อหาสาระในองค์ประกอบการศึกษาเฉพาะแต่ละด้าน เพื่อหาความ สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาการศึกษา โดยได้รวบรวมข้อมูลในเครื่องมือ คือ แบบวิเคราะห์ ปรัชญาการศึกษาตามองค์ประกอบทางการศึกษา เพื่อทำการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ของ องค์ประกอบการศึกษาแต่ละองค์ประกอบที่จะสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาใน แต่ละลัทธิ

การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณะศึกษาในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู้ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open-ended) ในหัวข้อเรื่อง “แนวคิดในการดำเนินการทางการศึกษา เพื่อความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์” โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตีความเพื่อหา ข้อสรุปด้านแนวคิดทางการศึกษาร่วมด้วย เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารได้กระจ่าง ชัดเจนยิ่งขึ้น

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ครั้งนี้คือ ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ประธานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะ

ประธานคณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สูความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า”

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เป็นเอกสารที่รวบรวมไว้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ตีความโดยมีเครื่องมือ คือ

(1) ตารางการวิเคราะห์ เนื้อหาสาระ จำแนกตามส่วนประกอบของการจัดการศึกษา ของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สูความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” ซึ่งได้กำหนดรายละเอียดไว้ 4 ส่วนประกอบ คือ

- 1.1) องค์ประกอบทางการศึกษา 6 ด้าน
- 1.2) รูปแบบการศึกษา 3 รูปแบบ
- 1.3) ระดับชั้นการศึกษา 6 ระดับ
- 1.4) ปริญญาการศึกษา 9 ปริญญาการศึกษา

(2) แบบวิเคราะห์ปริญญาการศึกษาตามองค์ประกอบทางการศึกษา ที่จำแนกองค์ประกอบทางการศึกษาทั้ง 6 ด้าน คือ

- 2.1) จุดมุ่งหมายทางการศึกษา
- 2.2) หลักสูตร
- 2.3) ผู้สอน
- 2.4) ผู้เรียน
- 2.5) กระบวนการเรียนการสอน
- 2.6) การบริหารและการจัดการทางการศึกษา

ซึ่งองค์ประกอบทางการศึกษาทั้ง 6 ด้านนี้ ได้จากการวิเคราะห์ทั้ง 4 ส่วนประกอบในตารางวิเคราะห์เนื้อหาสาระ จำแนกตามส่วนประกอบของการจัดการศึกษา ของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สูความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” โดยนำเฉพาะองค์ประกอบทางการศึกษาทุกๆ ด้าน มาวิเคราะห์เนื้อหาสาระขององค์ประกอบทางการศึกษานั้นๆ เพื่อหาความชัดเจนของปริญญาการศึกษาในแต่ละ

องค์ประกอบทางการศึกษาทั้ง 6 ด้าน อีกครั้งหนึ่ง และสามารถตรวจสอบภาพรวมของปรัชญาการศึกษาจาก ตารางการวิเคราะห์ เนื้อหาสาระ จำแนกตามส่วนประกอบของการจัดการศึกษาของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่มั่นคงก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” ได้อีกด้วย

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ตีความเนื้อหาสาระในเอกสาร จะใช้สาระหรือแนวคิด (Themes) ความสำคัญของเนื้อหา หรือความคิดรวบยอด (Concepts) ในแต่ละประเด็นย่อยๆ เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งจะเป็นข้อความหรือประโยค ซึ่งจะเป็นประโยคธรรมดาหรือประโยคซับซ้อนก็ได้

หน่วยในการระบุจำนวน ปริมาณ เนื้อหา สาระในเอกสารที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษานั้น จะใช้ความถี่ของเนื้อหาสาระเป็นหน่วยในการระบุจำนวน โดยนับคุณสมบัติที่ต้องการทุกครั้งที่พบ และเปลี่ยนหน่วยความถี่ของข้อมูลเป็นร้อยละ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของข้อมูลอย่างชัดเจน และสะดวกต่อการจัดข้อมูล

เกณฑ์ในการวิเคราะห์เอกสารมีดังนี้

1. เกณฑ์ในการวิเคราะห์ส่วนประกอบของการจัดการศึกษา

1.1 สำรองความถี่ขององค์ประกอบทางการศึกษาทั้ง 6 ด้าน ผู้วิจัยให้คะแนนความถี่ 1 คะแนนต่อ 1 องค์ประกอบที่เนื้อหาสาระนั้นกล่าวถึงแล้วคำนวณค่าร้อยละของความถี่ขององค์ประกอบนั้น

$$\text{ค่าร้อยละของความถี่ขององค์ประกอบ} = \frac{\text{ความถี่ขององค์ประกอบนั้น} \times 100}{\text{ผลรวมของความถี่จากทุกองค์ประกอบ}}$$

1.2 สำนวจความถี่ของรูปแบบการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ผู้วิจัยให้คะแนนความถี่ 1 คะแนนต่อ 1 รูปแบบการศึกษาที่เนื้อหาสาระนั้นกล่าวถึง แล้วคำนวณค่าเฉลี่ยร้อยละความถี่ของรูปแบบการศึกษา

$$\text{ค่าร้อยละของความถี่ของรูปแบบการศึกษา} = \frac{\text{ความถี่ของรูปแบบการศึกษานั้น} \times 100}{\text{ผลรวมของความถี่จากทุกรูปแบบการศึกษา}}$$

1.3 สำนวจความถี่ของระดับชั้นการศึกษาทั้ง 6 ระดับ ผู้วิจัยให้คะแนนความถี่ 1 คะแนนต่อ 1 ระดับชั้นการศึกษาที่เนื้อหาสาระนั้นกล่าวถึง แล้วคำนวณเป็นค่าร้อยละ

$$\text{ค่าร้อยละของความถี่ของระดับชั้นการศึกษา} = \frac{\text{ความถี่ของระดับชั้นการศึกษานั้น} \times 100}{\text{ผลรวมของความถี่จากทุกระดับชั้นการศึกษา}}$$

1.4 สำนวจความถี่ของปรัชญาการศึกษาในภาพรวม โดยมีได้พิจารณาองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดโดยเฉพาะ ผู้วิจัยให้คะแนนความถี่ 1 คะแนนต่อ 1 ปรัชญาการศึกษาที่เนื้อหาสาระนั้นกล่าวถึง แล้วคำนวณค่าร้อยละของปรัชญาการศึกษา

$$\text{ค่าร้อยละของความถี่ของปรัชญาการศึกษา} = \frac{\text{ความถี่ของแต่ละปรัชญาการศึกษา} \times 100}{\text{ผลรวมของความถี่ของทุกปรัชญาการศึกษา}}$$

2. การวิเคราะห์แนวคิดที่สอดคล้องกับส่วนประกอบของการจัดการศึกษาจะตีความจากเนื้อหาสาระภายในเอกสาร และให้คะแนนความถี่ 1 คะแนนต่อ 1 ส่วนประกอบแต่ละส่วนประกอบที่กล่าวถึง

3. สำหรับที่เนื้อหาสาระคลุมเครือยากต่อการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพิจารณาภาพรวมว่ามีแนวโน้มไปในส่วนประกอบใดมากก็จะให้คะแนนในส่วนประกอบนั้น

ในกรณีที่เนื้อหาสาระ ที่ตีความได้ว่าสอดคล้องได้มากกว่า 1 ส่วนประกอบของการจัดการศึกษา ผู้วิจัยให้คะแนนความถี่ 1 คะแนน ในทุกๆ ส่วนประกอบที่เนื้อหา สาระ ในเอกสาร สอดคล้องกัน

4. การวิเคราะห์ภาพรวมของปรัชญาการศึกษา ผู้วิจัยนำความถี่ของปรัชญาการศึกษา ในตารางวิเคราะห์เนื้อหาสาระ จำแนกตามส่วนประกอบของการจัดการศึกษาของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สุขความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” หากพบว่าความถี่ของปรัชญาการศึกษาใดได้รับค่านิยมสูงสุด ก็ถือว่าภาพรวมของปรัชญาการศึกษานั้นมีแนวโน้มว่า น่าจะเป็นปรัชญาการศึกษาสูงสุดของโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สุขความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” ด้วย ทั้งนี้จะนำภาพรวมของปรัชญาการศึกษาที่นิยมสูงสุดจากผลการวิเคราะห์ครั้งนี้ไปตรวจสอบกับความสอดคล้องของภาพรวมของปรัชญาการศึกษาที่พบสูงสุดจากทุกๆ องค์ประกอบทางการศึกษา

5. การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาในแต่ละองค์ประกอบการศึกษา ผู้วิจัยจะนำองค์ประกอบทางการศึกษาในแต่ละด้าน ทั้ง 6 ด้าน ที่พบในเอกสารในโครงการฯ ซึ่งได้จากการตารางวิเคราะห์ เนื้อหา สาระ จำแนกตามส่วนประกอบของการจัดการศึกษา ของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สุขความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” นั้นมาพิจารณา วิเคราะห์เนื้อหาสาระในทุกๆ องค์ประกอบทางการศึกษาอีกครั้ง โดยทำการบันทึกข้อมูลในตารางวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามองค์ประกอบทางการศึกษา เพื่อหาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาส่วนใหญ่ขององค์ประกอบทางการศึกษาแต่ละด้านของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สุขความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า” ว่าแต่ละองค์ประกอบทางการศึกษามีแนวโน้มสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาใดสูงสุด และเมื่อพิจารณาปรัชญาการศึกษาสูงสุดรวมทุกๆ องค์ประกอบทางการศึกษาแล้ว สอดคล้องกับภาพรวมของปรัชญาการศึกษาที่พบสูงสุด จากตารางวิเคราะห์ เนื้อหา สาระ จำแนกตามส่วนประกอบของการจัดการศึกษา ของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สุขความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า”

6. การตัดสินใจแนวคิดของแต่ละส่วนประกอบ อันประกอบด้วย (1) องค์ประกอบทางการศึกษา 6 ด้าน (2) รูปแบบการศึกษา 3 รูปแบบ (3) ระดับชั้นการศึกษา 6 ระดับ และ (4) ประสิทธิภาพการศึกษา จะตัดสินจาก ฐานนิยม (Mode) คือ คะแนนที่มีความถี่สูงสุดหรือซ้ำกันมากที่สุดหรือคะแนนที่มีค่ามากที่สุด (บุญเรือง ขจรศิลป์ , 2528 : 33 ; ประครอง กรรณสูต , 2529 : 45)

7. การวิเคราะห์แนวคิดจากการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยตีความจากเนื้อหาสาระที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้การสัมภาษณ์ไว้ โดยสรุปผลจากบทสัมภาษณ์ในภาพรวมว่า มีแนวโน้มสอดคล้องกับประสิทธิภาพการศึกษาใด และองค์ประกอบใดมากที่สุด

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จำเป็นต้องมีการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในการวิเคราะห์ของผู้วิจัย สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นกับผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้แก่

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิทธิ์ สารวิจิตร อาจารย์ประจำสาขาปรัชญาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ปรางค์ประทานพร อาจารย์ประจำสาขาปรัชญาการศึกษา หัวหน้าภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. รองศาสตราจารย์ ดร.บรรจง จันทร์สา อาจารย์พิเศษสาขาปรัชญาการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา
4. รองศาสตราจารย์ ศุภร ศรีแสน อาจารย์สาขาปรัชญาการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
5. อาจารย์บัญชา อึ้งสกุล นักวิชาการศึกษาศาสาปรัชญาการศึกษา กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิด้านปรัชญาการศึกษา จะพิจารณาจากคุณสมบัติข้อหนึ่งข้อใดดังต่อไปนี้

ก. พื้นฐานการศึกษา เป็นผู้ที่มีพื้นฐานการศึกษาอย่างต่ำ ปริญญาโทขึ้นไปทางด้านการศึกษา ปริญญาการศึกษา ทั้งที่จบจากสถาบันการศึกษาภายในประเทศและต่างประเทศ หรือ

ข. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปริญญาการศึกษาการวางแผน และนโยบายการศึกษา หรือผู้ที่สนใจและเข้าใจเกี่ยวกับปริญญาการศึกษาเป็นอย่างดี โดยมีผลงานเขียนหนังสือ บทความที่เกี่ยวข้องกับปริญญาการศึกษา

ค. เป็นผู้ที่มีตำแหน่ง หรือ เคยดำรงตำแหน่งเกี่ยวกับการวางแผนและนโยบายการศึกษา หรือนักวิชาการ นักการศึกษา ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย หรือดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ผู้สอน ด้านปริญญาการศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

สำหรับเกณฑ์ในการหาความเชื่อมั่น หาความเชื่อมั่นของผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ดังกล่าว ใช้เกณฑ์จากการหาค่า IOC (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2534 : 168) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N} \text{ เมื่อ}$$

IOC = ดัชนีความสอดคล้องของข้อมูลที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

R = ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

+1 หมายถึง คะแนน 1 คะแนน เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยถูกต้อง

0 หมายถึง คะแนน 0 คะแนน เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยถูกต้อง

-1 หมายถึง คะแนน -1 คะแนน เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยไม่ถูกต้อง

เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาความเที่ยงของข้อมูลคือ เอกสารสรุปสาระสำคัญของโครงการเรื่อง Thai Education in the Era of Globalization : Vision of a Learning Society ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสาระทั้งหมดของโครงการ

จากผลการตรวจการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ เมื่อแทนค่าลงในสูตรหาความเที่ยงของข้อมูลจะได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบทางการศึกษา} &= \frac{(0.760 + 0.800 + 0.680 + 0.760 + 0.800)}{5} \\ &= 0.760 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการศึกษา} &= \frac{(0.800 + 0.800 + 0.760 + 0.760 + 0.800)}{5} \\ &= 0.784 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ดัชนีความสอดคล้องของระดับชั้นการศึกษา} &= \frac{(0.760 + 0.760 + 0.680 + 0.760 + 0.760)}{5} \\ &= 0.744 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ดัชนีความสอดคล้องของปรัชญาการศึกษา} &= \frac{(0.680 + 0.640 + 0.760 + 0.760 + 0.640)}{5} \\ &= 0.696 \end{aligned}$$

ซึ่งถือว่าความเที่ยง (Reliability) ในระดับนี้เชื่อถือได้ เพราะค่า IOC (ดัชนีความสอดคล้องของข้อมูล) กำหนดไว้ว่า มีค่าความเที่ยงระหว่าง 0.50 - 1.00 จึงจะถือว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชื่อถือได้

จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยอยู่ในเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือได้ ผู้วิจัย จึงวิเคราะห์เอกสารในโครงการ "การศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า" ทั้งหมดจำนวน 9 รายการ โดยใช้เครื่องมือ 2 ชนิด คือ ตารางวิเคราะห์เนื้อหาสาระจำแนกตามส่วนประกอบของการจัดการศึกษา และตารางวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามองค์ประกอบทางการศึกษา 6 ด้าน โดยพิจารณาจากเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แล้วจึงอภิปรายสรุปผลทั้งหมดจากค่าฐานนิยม (Mode) และค่าร้อยละ (Percentage)